DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

USA'S BETALINGSBALANCE

For 1959 registreredes et underskud på USAs løbende betalingsbalance på 2½ milliard dollars, hvilket er det hidtil største deficit. Året før havde der omtrent været ligevægt og i 1957 et rekordoverskud på 3½ milliarder $, og man skal helt tilbage til 1953 og 1950 for at finde betydelige løbende betalingsbalanceunderskud.

USAs eksport udgjorde i 1959 16 mld. $, heri indbefattet civile gaveleverancer, men excl. militære gaveydelser (der udgør ca. 2½ mld. $). Importen, som den amerikanske handelsstatistik – modsat de fleste andre lande – angiver til værdi fob udenlandsk havn, var 15 mld., sådan at der altså fortsat var et lille overskud på handelsbalancen. De betydelige udlån og direkte anbringelser af amerikansk kapital i datterselskaber i den øvrige verden gav desuden USA en nettoindtægt på 2 mld. $. I forbindelse med udbygning og drift af de amerikanske baser i udlandet og stationeringen af styrker dér afholdtes udgifter i fremmed valuta på 3 mld. $. De øvrige tjenesteydelser på betalingsbalancen – fragtbetalinger, turistindtægter og -udgifter m. v. – gik lige op. Alle de nævnte transaktioner gav tilsammen en balance for varer og tjenester, som netop var i ligevægt. I alle tidligere efterkrigsår har USA haft store overskud for varer og tjenester – i 1957 således på 6 mld. $ og i 1958 på 2 mld.

For at komme til den løbende betalingsbalance må man fra saldoen på vare- og tjenestebalancen trække de omfattende gaveydelser, som både private personer og offentlige myndigheder har foræret til udlandet. Gennem de senere år har de andraget omkring 2½ mld. $ årligt, men da Marshallhjælpen til Europa var på sit højeste i 1949, var de helt oppe på godt 5½ mld. $.

Udviklingen i de sidste syv år på den løbende betalingsbalance er vist i øverste halvdel af tabel 1.

Betalingsbalancen søger også at opgøre de *kapitalbevægelser,* der har fundet sted mellem USA og omverdenen. Denne opgørelse er gengivet i sammendrag i tabel 1, linie 13–19, hvoraf det fremgår, at der i de senere år er foregået betydelige private kapitalinvesteringer i udlandet, i 1959 for godt 2 mld. $. Desuden har den amerikanske union ydet lån til udlandet,

bl. a. i form af kredit ved eksport af varer fra regeringens overskudslagre af landbrugsvarer. Udlandet har foretaget langfristede investeringer i USA ved dannelse af datterselskaber og køb af amerikanske privatudstedte værdipapirer, men disse kapitalplaceringer har været af meget beskedent omfang sammenlignet med de amerikanske investeringer i udlandet.

Derimod har udlandet i de sidste par år anbragt betydelige beløb i USA i mere *likvid form*. Udenlandske centralbanker og private banker har forøget deres indestående i amerikanske banker, og iberegnet forskydningerne i udenlandske forretningsfolks kortfristede tilgodehavender i USA skete der på disse felter en amerikansk gældsættelse på ca. 2½ mld. $ i 1959. Også i de foregående år var der her en gældsættelse, men dog af betydeligt mindre omfang. Disse udenlandske tilgodehavender i amerikanske banker tjener i stort omfang til afvikling af internationale betalinger, ikke blot mellem USA og andre lande, men også mellem andre lande indbyrdes. Ikke mindst efter at de vesteuropæiske lande fra begyndelsen af 1959 har gjort deres valutaer ombyttelige med dollars, kan man regne med, at dollars i betydeligt omfang anvendes som betalingsmiddel mellem ikke-amerikanske lande, således at behovet i udlandet for at have arbejdsbeholdninger stående i amerikanske banker er vokset. Vi ser her et sidestykke til det forhold, at andre lande holder store sterlingtilgodehavender i London, fordi de har brug for dem til at afvikle internationale betalinger i sterling.

Også udlandets køb af langfristede unionsobligationer i USA regnes i den amerikanske betalingsbalancestatistik som en form for likvid anbringelse, fordi disse obligationer er let omsættelige på fondsbørserne i USA. I de foregående år har der ikke fundet større udenlandske køb sted, men i 1959 aftog udlandet for 700 mill. $; en medvirkende årsag til den udenlandske købsinteresse har utvivlsomt været det høje renteniveau i USA i dette år og den relativt lave rente i de fleste vesteuropæiske lande. Det har nok også spillet en rolle, at det store underskud på USA's løbende betalingsbalance og de betydelige amerikanske kapitalinvesteringer i udlandet har ført en strøm af dollars til omverdenen. Ved placering af disse dollars i form af banktilgodehavender har der kun kunnet opnås en minimal rente og ved køb af guld i USA slet ingen; placering i unionsobligationer har i sammenligning med disse muligheder været mere fordelagtig.

I 1958 foretog udlandet guldkøb i USA på 2–2½ mld. $. I 1959 har guldkøbene kun været halvt så store.

Transaktionerne mellem USA og omverdenen har ført til en styrkelse af omverdenens guldbeholdning og likvide dollarreserver på 4 mld. $ i 1959, hvilket betegner en større tilvækst end i noget tidligere år. Dertil kommer, at andre lande yderligere har øget deres guldbeholdning gennem køb af nyproduceret guld fra Sydafrika og andre guldproducerende lande uden

Tabel 1. USAs betalingsbalance 1953–59.

Milliarder $

	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959
1. Eksport fob	12.3	12.8	14.3	17.4	19.4	16.2	16.2
2. Import fob	11.0	10.3	11.5	12.8	13.3	12.9	15.3
3. Handelsbalance	1.3	2.5	2.8	4.6	6.1	3.3	0.9
4. Nettoindtægter af udbytter og renter	1.5	1.8	2.0	2.0	2.2	2.2	2.1
5. Udgifter til stationering af USAs militær i udlandet (÷)	÷2.5	÷2.6	÷2.8	÷2.9	÷3.2	÷3.4	÷3.1
6. Nettoindtægter af øvrige tjenesteydelser	0.2	0.2	0.0	0.2	0.7	0.1	0.0
7. Balance for varer og tjenester	0.5	1.9	2.0	3.9	5.8	2.2	÷0.1
8. Private gaver (fra USA til udlandet ÷)	÷0.5	÷0.5	÷0.5	÷0.5	÷0.5	÷0.5	÷0.6
9. USA's regerings civile gaver til udlandet (÷)	÷2.0	÷1.8	÷2.0	÷1.9	÷1.8	÷1.8	÷1.9
10. Løbende betalingsbalance	÷2.0	÷0.4	÷0.5	1.5	3.5	÷0.1	÷2.6
11. Uoverensstemmelse mellem opgørelse af løb. betalingsbal. og kapitalbevægelserne[1]	0.3	0.2	0.5	0.6	0.7	0.4	0.8
12. Tilsammen = nettokapitalbevægelser (kapitaleksport+, kapitalimport÷)	÷1.7	÷0.2	0.0	2.1	4.2	0.3	÷1.8
Heraf:							
13. Private amerikanske kapitalinvesteringer i udlandet[2] (+)	0.4	1.6	1.2	3.0	3.2	2.8	2.2
14. USA's regerings långivning til udlandet[3] (+)	0.2	÷0.1	0.3	0.6	1.0	1.0	0.7[4]
15. Langfristede udenlandske kapitalinvesteringer i USA, undt. køb af amerikanske unionsobligationer[5] (÷)	÷0.2	÷0.2	÷0.4	÷0.5	÷0.4	0.0	÷0.6
16. Udenlandske køb af langfristede amerik. unionsobligationer[6] (÷)	0.1	0.0	÷0.5	0.1	0.0	÷0.1	÷0.7
17. Forøgelse af kortfristede udenlandske tilgodehavender i USA[7] (÷)	÷1.0	÷1.2	÷0.6	÷1.4	÷0.4	÷1.1	÷2.3[8]
18. USAs køb (+) eller salg (÷) af guld	÷1.2	÷0.3	0.0	0.3	0.8	÷2.3	÷1.1
19. Forøgelse af omverdenens beholdning af guld og likvide dollartilgodehavender som følge af transaktioner med USA[9] (÷16÷17 ÷18)	2.1	1.5	1.1	1.0	÷0.4	3.5	4.1

for USA. I alt regner man nu med, at udlandet besidder guld- og dollarreserver på godt 40 mld. $, hvilket er over dobbelt så meget som for 10 år siden.

Tæller man alle kapitalposterne sammen, giver de for 1959 en amerikansk kapitalimport på 1,8 mld. $; dette skulle have svaret til underskuddet på den løbende betalingsbalance, der opgjordes til 2,6 mld. Uoverensstemmelsen mellem de to opgørelser må skyldes, enten at underskuddet på den løbende betalingsbalance er skønnet for højt, eller at kapitalimporten er skønnet for lavt.

DE SIDSTE TI ÅRS BETALINGSBALANCEUDVIKLING

Det sidste par års store udstrømning af guld og dollars fra USA har givet anledning til ret udbredt bekymring i Amerika og til adskillige påstande i den øvrige verden om, at USAs konkurrenceevne skulle være alvorligt svækket, sådan at man i fremtiden må imødese enten et vedvarende underskud på USA's løbende betalingsbalance eller en amerikansk devaluering, som kan genoprette ligevægt. Disse påstande forekommer overdrevne, idet de synes at tage deres udgangspunkt i 1957, som var et meget utypisk år.

Man glemmer ofte, at der igennem de sidste ti år konstant er sket en forøgelse af udlandets guld- og dollarreserver – med 1957 som eneste undtagelse.

Betalingerne mellem USA og omverdenen resulterede i flg. forskydninger i omverdenens guld- og dollarbeholdninger:

Noter til tabel 1.

Kilde: Survey of Current Business juni 1956, marts 1957, juni 1959 og marts 1960.

[1]) Denne uoverensstemmelse kan enten hidrøre fra, at ikke alle indtægterne på den løbende betalingsbalance er kommet med, at udgifterne derpå er skønnet for højt, at ikke alle kapitalindtægter er kommet med, eller at kapitaludgifterne er skønnet for højt. Der må erindres om, at betalingsbalanceopgørelsen på mange punkter er ufuldstændig, og at man har måttet skønne over størrelsen af mange poster.

[2]) D.v.s. køb ÷ salg af udenlandske værdipapirer; långivning til udlændinge og investeringer i datterselskaber i udlandet. Afdrag er fratrukket. I de senere år har direkte investeringer udgjort 1–2 mld $. Af de resterende beløb er hovedparten langfristede anbringelser.

[3]) Udlån ÷ modtagne afdrag. En del af udlånene er knyttet sammen med eksport af landbrugsvarer fra de amerikanske overskudslagre.

[4]) Medregnet indskud af 0,34 mld. $ i guld til Den internationale Valutafond.

[5]) D.v.s. udlændinges køb ÷ salg af amerikanske værdipapirer, undt. unionsobligationer; udlændinges langfristede långivning til amerikanere og deres investeringer i datterselskaber i USA. Afdrag er fratrukket.

[6]) Nettokøb med fradrag af afdrag.

[7]) Forskydninger falder overvejende på udenlandske bankers og offentlige myndigheders kortfristede tilgodehavender i USA.

[8]) Der er her set bort fra, at Den internationale Valutafond ved forhøjelse af USAs kvote i fonden erhvervede et kortfristet tilgodehavende på 1,03 mld. $ i USA; tilsvarende erhvervede USA et langfristet tilgodehavende på Valutafonden af samme størrelse, som ikke er medregnet i linie 14.

[9]) Som likvide dollartilgodehavender er her – i lighed med sædvane i de amerikanske opgørelser – regnet udlændinges kortfristede tilgodehavender i USA samt deres beholdning af lange unionsobligationer (som anses for lettere omsættelige end andre amerikanske værdipapirer, der ikke er medregnet i de likvide beholdninger). Der er ikke foretaget fradrag for kortfristede amerikanske tilgodehavender i udlandet, som iøvrigt ikke synes at have ændret sig meget i de senere år. Post 19 omfatter ikke den samlede guld- og dollarforøgelse uden for USA, idet der også gennem udvinding af guld i den øvrige verden sker en tilgang til dennes guldreserver (ca. $^1/_2$–1 mld. $ årligt).

1948	en nedgang	på 1	mld. $
1949	- –	- 0.2	–
1950	- forøgelse	- 3½	–
1951	- –	- ¼	–
hvert af årene			
1952–56	- –	- 1–2	–
1957	- nedgang	- ½	–
1958	- forøgelse	- 3½	–
1959	- –	- 4	–

I 1950'erne har der kun i to år været et nævneværdigt overskud på USAs løbende betalingsbalance (1956 og 1957), mens der i tre år (1950, 1953 og 1959) var et betydeligt underskud og i de øvrige fem år omtrent ligevægt, hvortil kommer, at der i hvert af disse ti år er gået en stadig strøm af dollars til andre lande gennem amerikanske kapitalinvesteringer.

For ti år siden hensad et stort antal økonomer i den vestlige verden i grublerier over det dengang så presserende dollarproblem, som man netop i efteråret 1949 havde søgt at løse gennem en 30 procents devaluering over for $ af de vigtigste valutaer. Tankegangen bag devalueringen var, at man ved at gøre varer fra andre lande billigere i USA og amerikanske varer dyrere i den øvrige verden skulle kunne frembringe en så stærk vækst i USAs importmængde, at importens værdi trods prisfaldet ville gå betydeligt i vejret, samtidig med at USA's eksportværdi ville gå tilbage.

Mange økonomer delte ikke den tro på pris- og substitutionsmekanismens evne til at klare dollarproblemet, som lå til grund for devalueringstilhængernes argumentation; fra adskillige sider mente man at kunne opstille teorier om, at der skulle bestå en stadig tendens til overskud i USAs betalinger over for omverdenen. Amerikaneren Kindleberger og englænderne Balogh, Harrod og Hicks hørte bl. a. til denne gruppe af økonomer, og fra deres side kom udtalelser om devalueringen som:

»Den nye »løsning«, som er anvist fra Washington, kan ikke anses for mere end endnu en indsprøjtning for at opnå en tvivlsom midlertidig lettelse af uligevægten i de internationale betalinger ... Man kan ikke regne med udelukkende gennem den automatiske markedsmekanisme at formindske dollarmanglen«. (Balogh).

»En af de største dumheder i hele valutapolitikkens historie.« (Harrod).

Devalueringen viste sig imidlertid særdeles effektiv. Den amerikanske eksport faldt fra 13 mld. $ i 1948 til 10 mld. i 1950, samtidig med, at importen steg fra 7½ til 9 mld. $. Den samlede løbende betalingsbalance indbefattet USA's udgifter til Marshallhjælp og andre gaveydelser til udlandet, ændredes fra et overskud i 1948 på ca. 2 mld. $ til et underskud i 1950 på godt 2 mld. I det følgende år bevirkede Korea-højkonjunkturen en efterspørgselsstigning i Vesteuropa på bl. a. brændsel og stål, som med de daværende snævre kapacitetsgrænser i den vesteuropæiske produktion

af disse varer kun kunne forskaffes fra USA; den amerikanske eksport voksede derfor, men også importen steg, og den løbende betalingsbalance viste i 1951 kun et ganske ubetydeligt overskud.

Årene 1951–53 prægedes af konjunkturnedgang i verden uden for USA, især i Vesteuropa. Udbuddet af kul og jern fra vesteuropæisk produktion kunne nu atter dække efterspørgslen i dette område, hvilket var en medvirkende årsag til, at USAs eksport faldt. Et almindeligt prisfald på de råstoffer, USA importerer fra de sydamerikanske, afrikanske og asiatiske lande, medførte, at stigende importmængder indførtes til en uændret importværdi. Trods den nedgang i de amerikanske gaveydelser til udlandet, som indtrådte i disse år i forbindelse med Marshallhjælpens afvikling, forringedes USA's betalingsbalance, og i 1953 registreredes et underskud på 2 mld. $ på de løbende poster.

1953–57 karakteriseredes af en ubrudt, kraftig opgangskonjunktur i den øvrige verden, mens den amerikanske konjunktur bevægede sig mere adstadigt – med nedgang fra midten af 1953 til midt i 1954, derefter opgang indtil 1956, siden stagnation og i slutningen af 1957 nedgang. Den stigende efterspørgsel i udlandet i denne periode gav et voksende aftræk af amerikanske varer, og USA's eksport steg fra 12 mld. $ i 1953 til 19 mld. i 1957. Importen voksede kun fra 11 til 13 mld. $, og den løbende betalingsbalance forbedredes fra år til år, kulminerende i 1957 med et overskud på 3½ mld. $. Suezkonflikten, som i de første måneder af 1957 afskar Vesteuropa fra tilførsler af olie fra Mellemøsten og gav anledning til store oliekøb i USA, var medvirkende til det store overskud i dette år.

Da konjunkturerne i 1958 var nedadgående i Vesteuropa og de oversøiske råstofproducerende lande, indtraf der et fald i USAs eksport fra 19 mld. $ i 1957 til 16 mld. i 1958 og 1959. Samtidig bidrog konjunkturopsvinget i Amerika fra foråret 1958 og fremefter samt den amerikanske stålstrejke i efteråret 1959 til, at importen voksede fra 13 mld. $ i 1957 til godt 15 mld. i 1959. Den løbende betalingsbalance forringedes; i 1958 udlignedes det store overskud fra året før, og i 1959 opstod et underskud på 2½ mld. $.

Af det foregående fremgår, at det ikke er noget særsyn, at der opstår underskud på USAs løbende betalingsbalance, samt at der synes at være en nær sammenhæng mellem betalingsbalanceudviklingen og konjunktursituationen i USA og den øvrige verden. Stiger konjunkturerne kraftigere i udlandet end i USA, er der tendens til forbedring af den amerikanske betalingsbalance, mens der viser sig tendens til forringelse, når der er kraftig konjunkturopgang i USA samtidig med stagnation i den øvrige verden.

Blandt de år, der omhandles af tabel 1, ligner 1953 og 1958 hinanden mest i konjunkturel henseende. I begge år befinder vi os i slutningen af en nedgangskonjunktur i Vesteuropa og andre områder uden for USA; sam-

tidig var begge år karakteriseret ved ret lav aktivitet i USA, ganske vist med nedadgående tendens i 1953, men opadgående tendens i hovedparten af 1958. Mens der i 1953 var et løbende underskud på betalingsbalancen på et par mld. $, var der i 1958 ligevægt, hvilket jo ikke tyder på nogen langtidstendens til forringelse. Sammenligner man 1953–54 med 1958–59, giver begge perioder løbende underskud på 2½ mld. $, således at der heller ikke viser sig nogen klar tendens. Når man tager i betragtning, at USA's eksport i 1953–54 hæmmedes af en vidt udbredt forskelsbehandling i den øvrige verden (især kvantitativ importregulering), mens denne diskrimination for en stor del var afviklet i 1958–59, tyder tallene imidlertid på, at USA's internationale konkurrenceevne er svækket noget i de senere år. For at belyse dette nærmere vil vi gå over til at betragte den amerikanske udenrigshandel på hovedvaregrupper.

UDVIKLINGEN I UDENRIGSHANDELEN

USA har et ikke ringe importoverskud af *råstoffer og halvfabrikata til industrien*. For enkelte råstoffer er eksporten dog større end importen, deriblandt jern og stål, kul og råbomuld. Som det fremgår af tabel 2 og 3, er nettoeksporten af disse varer stærkt svingende med konjunkturerne i den øvrige verden. I 1953, da konjunkturen i Europa lå lavt, var nettoeksporten kun 1 mld. $; da den europæiske konjunktur kulminerede i 1957, steg den til 3 mld. Med den overflod på kul og stål, som opstod under den vesteuropæiske konjunkturnedgang i 1958, reduceredes nettoeksporten atter; i 1959 hæmmedes den amerikanske ståleksport af den langvarige stålstrejke, som tillige bevirkede en omfattende import af stål, og en række kulproducerende centraleuropæiske lande skærpede under indtryk af stigende kullagre deres importrestriktioner over for amerikanske kul eller annullerede tidligere indgåede langtidskontrakter om kulleverancer fra USA. For andre råstoffer end de nævnte har importen gennemgående været dobbelt så stor som eksporten, og både eksport og import har gennemgående været voksende; på importsiden falder hele tilvæksten på råolie og olieprodukter, hvor produktionsbetingelserne i USA stadig forringes, efterhånden som de mest givtige oliekilder udtømmes. For kobber har importen været nedadgående som følge af skærpede importrestriktioner til fordel for de indenlandske producenter, og for uld og naturgummi har den stærke konkurrence fra produktionen af syntetiske spindestoffer og syntetisk gummi fået importen til at stagnere. På eksportsiden har der for en række produkter været stigning som følge af øget udenlandsk efterspørgsel efter »nye« varer: syntetiske tekstiler, syntetisk gummi og kemikalier samt for oliefrø, hvor amerikansk landbrug har vist sig særdeles konkurrencedygtig. For råtobak er eksporten stagneret.

Tabel 2. USAs udenrigshandel, fordelt på varegrupper.

	Mill. $			
	1953	1957	1958	Okt. 1958–sept. 1959
Jern, stål, jernaffald, fast brændsel og råbomuld				
Eksport	1363	3281	1862	1357
Import	301	303	287	523
Nettoeksport	1062	2978	1575	834
Andre råstoffer og halvfabrikata				
Eksport	1864	3455	2788	3073
Import	5112	6004	5319	5943
Nettoeksport	÷3248	÷2549	÷2531	÷2870
Maskiner				
Eksport	2702	3986	3590	3564
Import	221	385	416	510
Nettoeksport	2481	3601	3174	3054
Biler, metervarer og øvrige forbrugsvarer, undt. fødevarer				
Eksport	2156	2644	2376	2457
Import	844	1552	1742	2259
Nettoeksport	1312	1092	634	198
Øvrige færdige industrivarer				
Eksport	2334	3454	3153	3062
Import	1007	1414	1591	1777
Nettoeksport	1327	2040	1562	1285
Fødevarer, nydelsesmidler				
Eksport	1875	2570	2458	2554
Import	3505	3633	3591	3846
Nettoeksport	÷1630	÷1063	÷1133	÷1292
Samlet udenrigshandel, excl. militære gaveydelser				
Eksport	12294	19390	16227	16067
Import	10990	13291	12946	14858
Nettoeksport	1304	6099	3281	1209

Kilde: Survey of Current Business, december 1959.

Tabel 3. USAs nettoeksport af visse råstoffer.

Mill. $

	1953	1957	1958	Okt. 1958–sept. 1959
Jern, stål og jernaffald	240	1141	413	93
Fast brændsel	342	840	530	417
Råbomuld	480	997	632	324

Betragter man råstofferne under eet, kan der ikke konstateres nogen forøgelse af nettoimporten, der såvel i 1953 som i det sidste år har ligget på 2 mld. $.

Heller ikke for den største gruppe indenfor *færdige industriprodukter:* maskiner, kan en forringelse af USA's handelsbalance dokumenteres. For denne varegruppe har importen hele tiden været ubetydelig, og eksporten er gået væsentligt frem fra 1953 til sidste år. For færdige forbrugsvarer er der imidlertid sket et omsving, idet eksporten, der i 1953 var 2½ gange større end importen, kun er steget ubetydeligt, mens importen er 2–3 doblet fra 1953 til 1959. Nettoeksporten er reduceret fra 1,3 mld. $ i 1953 til et ubetydeligt beløb i det sidste år.

Tydeligst har udviklingen været for biler, hvor importen steg fra 53 mill. $ i 1953 til 792 mill. i de tolv måneder, der sluttede 30. september 1959; også for andre varige forbrugsartikler samt for beklædning er importen forøget væsentligt stærkere end eksporten. Forringelsen af USA's nettoeksport af disse varer er indtrådt jævnt og vedvarende uden at være påvirket i større grad af konjunkturbevægelserne, og den er sket på trods

Tabel 4. USAs udenrigshandel med forbrugsvarer, undt. fødevarer.

Mill. $

	1953	1957	1958	Okt. 1958–sept. 1959
Biler og bildele (incl. lastbiler)				
Eksport	962	1309	1084	1133
Import	53	337	554	792
Nettoeksport	909	972	530	341
Tekstil og beklædning				
Eksport	520	498	449	434
Import	348	499	503	591
Nettoeksport	172	÷1	÷54	÷157
Øvrige forbrugsvarer				
Eksport	674	837	843	890
Import	443	716	685	876
Nettoeksport	231	121	158	14

af, at efterspørgsel og afsætning af disse varer utvivlsomt er steget langt stærkere i udlandet end i USA, et forhold, som i sig selv skulle have tenderet mod øget amerikansk nettoeksport. Det forekommer rimeligt at antage, at hovedårsagen til denne udvikling er, at afsætningen af mange af disse varer først i de senere år har nået et sådant omfang i Vesteuropa og andre udviklede lande uden for USA, at produktionen i disse områder er nået op i en skala, hvor stordriftsfordele har kunnet udnyttes, mens dette igennem en længere årrække har været tilfældet i USA. Det gælder vel i udpræget grad biler, køleskabe, vaskemaskiner og andre varige forbrugsartikler. For biler er produktionen af små typer nu oppe i en effektiv skala i Vesteuropa, fordi hovedafsætningen falder på disse typer, mens afsætningsmulighederne for mindre biler indtil for nylig har været for små i USA til, at de amerikanske fabriker har kunnet optage en rationel produktion; de europæiske eksportører har derfor kunnet opdyrke dette specielle marked. Det er tvivlsomt, om bileksporten fra Europa til USA vil vedblive at stige, efter at de amerikanske bilproducenter har optaget produktionen af kompakte bilmodeller.

For de øvrige færdige industrivarer foreligger ikke nogen tydelig tendens til faldende nettoeksport.

For *fødevarer* synes den mere aggressive salgspolitik, som unionen er slået ind på for korn og andre landbrugsvarer, hvoraf der findes store statslagre, at have stimuleret eksporten, mens importen (overvejende kaffe, sukker og kakao) er stagneret.

Undersøgelsen på varegrupper viser med andre ord kun for een hovedgruppe en klar tendens til forringelse af USAs handelsbalance, nemlig for færdige forbrugsvarer. Selv om tendensen her er tydelig, drejer det sig dog fra 1953 til nu kun om en forringelse på ca. 1 mld. $, hvilket ikke er noget stort beløb i sammenligning med de konjunkturbestemte udsving, som USA's nettoeksport udviser fra år til år. Det forekommer derfor rimeligt at antage, at den sandsynligvis forestående stærke konjunkturopgang uden for Amerika i forbindelse med en svagere konjunkturstigning i USA i 1960 og 1961 vil bevirke en kraftig forøgelse af overskuddet på den amerikanske handelsbalance. Dertil kommer et forhold, som på længere sigt tenderer mod at svække Vesteuropas konkurrenceevne over for USA: Timefortjenesten for arbejdere i industrien stiger år for år stærkere i Vesteuropa end i USA. Fra 1950 til 1959 voksede timelønningerne i de forskellige vesteuropæiske lande gennemgående med 70–100 % (for lande som Finland og Frankrig, der i denne periode har devalueret, er omregnet til dollars), i USA kun med 53 %. For en tid er denne forskel i lønudvikling holdt i skak ved, at man i Vesteuropa har halet ind på det forspring, som USA antagelig har haft med hensyn til effektiv tilrettelægning af produktionsprocesserne og produktion af masseprodukter i den mest effektive skala

for et marked, som ikke har været opdelt af toldgrænser og restriktioner. Den effektivisering af den europæiske produktion, som i de kommende år vil ske i kraft af de større markedsdannelser, vil nok bevirke, at man haler yderligere ind på det amerikanske forspring, men efterhånden som denne engangsvirkning er udtømt, må tendensen til kraftigere lønstigning i Europa svække konkurrenceevnen over for USA.

NYORIENTERING AF USA'S HANDELSPOLITIK

Underskudet på USA's betalingsbalance i 1959 har givet anledning til en ændring af den amerikanske udenrigspolitik, dels gennem en skærpet holdning over for de europæiske markedsdannelser, dels gennem forberedelser til at aftvinge andre lande indrømmelser ved GATT-toldkonferencen i efteråret 1960 og ved de forhandlinger, som foregår i tilknytning til OEEC i Paris med viceudenrigsminister Dillon som drivende kraft.

Den amerikanske politik går i hovedtræk ud på følgende:

1. At undgå, at amerikanske varer udsættes for stigende forskelsbehandling i Vesteuropa. Man bearbejder de seks landes fællesmarked for at få sat fællesmarkedets ydertarif ned, og man modarbejder de igangværende bestræbelser for indbyrdes toldnedsættelser mellem de seks og de syv frihandelslande. Desuden forekommer det sandsynligt, at USA vil sætte kraftigt ind mod den plan for en fælles landbrugsordning, som de seks lande er ved at udarbejde, og som har et meget protektionistisk præg.

2. Med henblik på GATT-forhandlingerne indsamler den amerikanske regering materiale fra erhvervsorganisationerne om de hindringer, der møder USAs eksport i form af importrestriktioner og anden konkurrencebegrænsning. Man vil utvivlsomt kræve disse foranstaltninger afviklet, og mange lande er allerede nu i færd med at retfærdiggøre sig ved at ophæve restriktioner mod dollarimporten. Muligvis sigter amerikanerne også mod gensidige toldnedsættelser på GATT-konferencen til efteråret.

3. USA søger at bevæge de velhavende vesteuropæiske nationer til at overtage en del af den store gaveydelses- og udlånsvirksomhed, som det udfolder over for de underudviklede lande, ligesom man ønsker, at Europa skal finansiere en del af den udstrakte våbenhjælp, som USA hidtil har foræret væk.

6. 5. 1960.
T. H.